

Frafald på lange, videregående uddannelser

Vurdering af anvendelighed af værktøj

Januar 2003

□ DMA/Research
Dansk Markedsanalyse A/S
CVR nr. DK-17557580

Tel: +45 87 32 77 77
Fax: +45 87 32 77 88

www.dma-research.com
mail@dma-research.com

□ Aarhus:
Sct. Clemens Torv 15
DK-8000 Aarhus C

□ Copenhagen:
Vestor Farimagsgade 3, 2
DK-1606 København V

1	Indledning.....	1
1.1	Formål med undersøgelsen.....	2
1.2	Undersøgelsens målgrupper og gennemførelse.....	3
2	Sammenfatning af testen af værktøjet.....	4
3	Beskrivelse af værktøjet.....	5
3.1	Navigation mellem modulerne.....	5
3.2	Indtastningsmodul.....	5
3.3	Databehandlingsmodul.....	6
3.4	Idékatalog.....	6
3.5	Diverse.....	6
4	Pilottest af værktøjet.....	8
4.1	Gennemførelsen af pilottesten.....	8
4.2	Grundlæggende vurdering af værktøjet.....	9
4.3	Indtastningsmodulet.....	11
4.4	Modul til frekvenser og åbne svar.....	12
4.5	Krydstabuleringsmodul.....	13
4.6	Idékatalog.....	14
4.7	Diverse-modul.....	15
4.8	Opsummering.....	15
5	Anvendeligheden af data.....	16
5.1	Gennemførelsen af anvendelighedsvurderingen.....	16
5.2	Nordisk ved Aarhus Universitet.....	16
5.3	Dansk ved Københavns Universitet.....	18
5.4	HA ved Handelshøjskolen i København.....	19
5.5	Opsummering.....	19

1 Indledning

Frafald på lange, videregående uddannelser har i mange år haft stor bevågenhed såvel blandt uddannelsesinstitutioner som på det politiske niveau og i medierne. Frafald opfattes ofte som et spild af ressourcer både blandt de studerende, som ikke gennemfører uddannelsen, og i samfundet som helhed. Som udgangspunkt er det derfor ønskeligt at nedbringe frafaldet så meget som muligt, dels ved at identificere årsagerne, dels ved at iværksætte konkrete forebyggende tiltag. Mange uddannelsesinstitutioner har selvstændigt gennemført frafaldsundersøgelser med gode erfaringer.

Frafald behøver dog ikke udelukkende at være u hensigtsmæssigt eller negativt. For mange studerende er frafald blot en del af en proces på vejen til at finde det rigtige studium. Dertil kommer, at man som studerende naturligvis kan komme til at fortryde sit studievalg, når man bliver opmærksom på et studium, hvor ens evner kan udfoldes mere hensigtsmæssigt.

I den offentlige debat er frafald ofte omtalt som en absolut størrelse. Det er dog en kendsgerning, at frafaldsundersøgelser er forbundet med usikkerheder. Det er således meget vigtigt at slå fast, at selve begrebet frafald ikke umiddelbart kan defineres entydigt, da der er store forskelle mellem de enkelte uddannelser og institutioner på afgrænsningen af, hvornår en studerende opfattes som frafaldet.

Det må som udgangspunkt ligeledes formodes, at der er store forskelle på omfanget af frafaldet mellem uddannelserne. Hvis frafaldet - som én af definitionsmulighederne - defineres som afbrud før den afsluttende eksamen, var der i 1998 på landsplan omkring 5.700 frafaldne¹. Dette tal dækker over store forskelle på frafaldsprocenterne mellem de enkelte studier, som svinger mellem 23% og 56%. Ifølge en opgørelse fra Undervisningsministeriet sker over halvdelen (56%) af frafaldet på de lange, videregående uddannelser i løbet af det første studieår, mens 12,5% af frafaldet sker i løbet af det andet år, og 9,5% i løbet af det tredje år².

Som led i Danmarks Evalueringsinstituts (EVA's) Handlingsplan 2002 er der udvalgt en række metodeudviklingsprojekter, herunder dette projekt om frafald på lange, videregående uddannelser. Projektet har til hensigt dels at tilbyde de enkelte uddannelsesinstitutioner

¹ kilde: "De videregående uddannelser i tal", Undervisningsministeriet 2000

² kilde: "Undervisningsredegørelsen 1998"

hjælp til at identificere årsager til frafald, dels at bidrage til minimering af frafaldet ved at fremlægge tiltag, som er iværksat. Projektet fokuserer udelukkende på frafald, der sker inden bestået bachelor-eksamen.

1.1 Formål med undersøgelsen

Formålet med det samlede udviklingsprojekt er todelt. For det første er der udarbejdet et analyseværktøj, som tilbydes de enkelte uddannelsesinstitutioner efter projektets afslutning. Værktøjet giver institutionerne mulighed for at identificere årsager til frafald på de enkelte uddannelser. Kernen i værktøjet er et spørgeskema, som institutionerne kan sende ud til frafaldne studerende. Skemaet er anvendt i en pilotundersøgelse i forbindelse med dette projekt. Det er hensigten, at værktøjet skal være en hjælp til eller inspiration for uddannelsesinstitutionerne til at gennemføre deres egne frafaldsundersøgelser og bearbejde data herfra. Værktøjet består dels af et spørgeskema, som er afprøvet i en pilotundersøgelse på tre forskellige uddannelser, dels af et databehandlingsmodul.

For det andet er det projektets formål at indsamle viden om uddannelsesinstitutionernes erfaringer med effektivt at imødegå og forebygge forskellige årsager til frafald.

Der er i forbindelse med udviklingsprojektet udarbejdet to rapporter. Den ene omhandler formidlingen af de indsamlede erfaringer med forebyggelsen af frafaldet. Den anden rapport indkredser årsager til frafald samt udarbejdelsen af spørgeskemaet. Herudover har de tre institutter, som har deltaget i pilotundersøgelsen, HA ved Handelshøjskolen i København, Institut for Nordisk ved Aarhus Universitet, samt Dansk ved Københavns Universitet, modtaget de data, der stammer fra spørgeskemaundersøgelsen blandt deres egne frafaldne studerende.

Nærværende rapport er et supplement til de to grundlæggende rapporter. Den gennemgår vurderinger af værktøjets anvendelighed på baggrund af to undersøgelser:

- Vurderinger af anvendeligheden af resultaterne fra spørgeskemaundersøgelserne på hhv. Nordisk, Dansk og HA. De tre institutter har modtaget data fra undersøgelsen, som de senere er blevet interviewet på baggrund af.
- Vurderinger af anvendeligheden af selve værktøjet blandt seks repræsentativt udvalgte institutter. I vurderingerne er der lagt vægt på både brugervenligheden og forbedringsforslag til anvendelsen af værktøjet i det daglige arbejde for at mindske frafaldet på lange, videregående uddannelser.

1.2 Undersøgelsens målgrupper og gennemførelse

Målgruppen for selve projektet er alle de institutter på lange videregående uddannelser, som ønsker at nedbringe frafaldet blandt deres studerende, og ønsker at identificere årsagerne til frafaldet samt blive inspireret til at gennemføre tiltag for at imødegå disse årsager.

Indledningsvis er der gennemført fokusgruppeinterview med institutrepræsentanter, aktive studerende og frafaldne studerende på de tre pilotuddannelser (Nordisk i Århus, Dansk i København og HA ved Handelshøjskolen i København). Herefter er der udarbejdet et spørgeskema, som er anvendt til en kvantitativ undersøgelse på de tre institutter. For en nærmere gennemgang af undersøgelsesforløbet henvises til de to førnævnte grundlæggende rapporter.

Målgrupperne for nærværende rapport er for det første de tre institutter, som har deltaget i de indledende kvalitative og kvantitative undersøgelser i forbindelse med projektet samt efterfølgende vurderet resultaterne fra spørgeskemaundersøgelserne. For det andet er målgruppen seks repræsentativt udvalgte institutter på såkaldte universitetslovsinstitutioner, som har fået et udkast til værktøj til gennemsyn for herefter ved et telefoninterview at vurdere brugervenligheden og anvendeligheden i forhold til arbejdet med at nedbringe frafaldet. De seks institutter repræsenterer både fagligt og geografisk set et bredt udsnit af institutterne ved universitetslovsinstitutionerne i Danmark, nemlig:

- Institut for Økonomi ved Aarhus Universitet
- Center for cand.negot-studier ved Syddansk Universitet
- Danmarks Tekniske Universitet
- Handelshøjskolen i Århus
- Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole i København
- Engelsk ved Aalborg Universitet

2 Sammenfatning af testen af værktøjet

Den samlede undersøgelse af anvendeligheden af frafaldsværktøjet og resultaterne fra pilotundersøgelserne giver ikke et helt entydigt billede af, hvorvidt værktøjet vil slå an ude blandt institutterne eller afdelingerne på uddannelsesinstitutionerne. Mens de seks institutter, som har afprøvet værktøjet konkret, er meget begejstrede dels for spørgeskemaet, dels for værktøjets funktionaliteter og enkelthed, er der flere forbehold blandt de tre institutter som er blevet målt og vejet gennem besvarelser fra tidligere studerende i pilotundersøgelserne.

Den positive del af vurderingen af værktøjet koncentrerer sig om, at det er enkelt og brugervenligt, idet det er selvforklarende, selv for uøvede Acces-brugere. Derfor mener flere, at værktøjet vil kunne opnå en vis udbredelse. I den mere negative del af vurderingen hæfter de seks institutrepræsentanter sig primært ved småting, som delvist er rettet efter pilottesten. Det drejer sig blandt andet om spørgeskemaets længde, ønsket om mulighed for flere krydstabuleringer, samt kildehenvisninger i idékataloget.

Blandt de tre institutter, som har vurderet resultaterne fra pilotundersøgelsen blandt frafaldne på de pågældende institutter, var meningene omkring anvendeligheden af data fra pilotundersøgelserne delte. Ét institut har valgt at forholde sig til resultaterne, præsentationen af dem og anvendelsen af dem i arbejdet for at nedbringe frafaldet, mens de to andre institutter - på grund af forbehold dels overfor spørgeskemaets problemorienterede udgangspunkt dels overfor selve udbyttet af resultaterne - ikke har ønsket at gå ind i en nærmere diskussion af den praktiske anvendelse og præsentation af resultaterne.

Samlet set tyder det på, at grundlæggende skepsis og institutionspolitiske hensyn påvirker billedet. Under alle omstændigheder vil det kræve en indsats overfor de enkelte institutter og universiteter for at bryde igennem denne skepsis, således at værktøjet kan opnå den ønskede udbredelse.

3 Beskrivelse af værktøjet

I det følgende beskrives værktøjet, som det er udformet efter pilottesten blandt de seks repræsentativt udvalgte institutter samt tilbagemeldinger fra de tre institutter, som har været involveret i projektets pilotundersøgelse.

3.1 Navigation mellem modulerne

Værktøjet indeholder udover forsiden fire moduler, nemlig et indtastningsmodul, et data-behandlingsmodul, et idékatalog og endelig et ”Diverse modul”, hvor spørgeskemaet kan udskrives og data eksporteres til Excel. Man kommer ind i modulerne ved hjælp af fanebladene.

3.2 Indtastningsmodul

Indtastningsmodulet består af tre elementer, nemlig

- en funktion til indtastning af de indkomne besvarelser fra frafaldne studerende ved hjælp af en **skabelon**
- en funktion til indtastning, rettelse og sletning af svar ved hjælp af en **tabel**
- **information** om de indtastede skemaer, herunder liste over skemanumre som er indtastet, samt antallet af indtastede skemaer.

Funktionen til indtastning af besvarelser ved hjælp af en **skabelon** kan anbefales til ikke-øvede Access-brugere. Når denne funktion vælges, vil der indledningsvis blive åbnet et vindue med **skemainformation**, altså hvilke skemanumre, der allerede er indtastet, samt antallet af indtastede skemaer. Når dette vindue lukkes ved klik på ’Luk vindue’, vil indtastningsskabelonen fremkomme. Skabelonen er udformet således, at indtastningen kan ske enten ved at bruge ’tabulator-tasten’ til at hoppe videre til næste spørgsmål, eller ved hjælp af museklik.

Øvede brugere af Access kan med fordel anvende den anden indtastningsfunktion i indtastningsmodulet, nemlig ’Indtast/Ret/Slet svar’. Her anvendes ikke en skabelon men en **indtastningstabel**, som giver overblik over samtlige besvarelser.

3.3 Databehandlingsmodul

Efter indtastningen af data kan der gennemføres en række statistiske kørsler. I databehandlingsmodulet er der for hvert spørgsmål prædefineret en funktion for samtlige mulige frekvenser og åbne besvarelser. Ved at klikke på det spørgsmål, som der ønskes databehandling på, fremkommer et nyt vindue med enten de åbne besvarelser (fritekst) eller frekvenserne for svarene dels på antal dels på procent. Herudover er der mulighed for at anskueliggøre svarfordelingen grafisk i form af lagkagediagrammer ved at klikke på symbolet for lagkagediagram lige under spørgsmålet.

For spørgsmålene 10 til 21 er der ved hjælp af funktionen 'Skala-filter' mulighed for at sortere i svarmulighederne. Dette kan gøres, hvis man af den ene eller anden grund ikke ønsker at medtage fx ubesvarede. 'Skala-filter' anvendes til at angive, hvilke svarmuligheder der ønskes medtaget i databehandlingen.

I det omfang, at respondenterne har mulighed for at angive 'andet' som svar, kan der klikkes på "Andet"-svar for at se disse besvarelser.

Ønskes der gennemført krydstabuleringer kan dette ske ved eksport af data til Excel ved hjælp af 'Diverse modulet'. Til værktøjet er der tilknyttet en brugerhåndbog, som giver en udførlig beskrivelse af fremgangsmåden.

3.4 Idékatalog

Værktøjet indeholder et idékatalog på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse blandt institutrepræsentanter på 100 lange, videregående uddannelser i Danmark, samt input fra fokusgruppeinterview. Idékataloget indeholder erfaringer med tiltag til nedbringelse af frafald på lange, videregående uddannelser. Tiltagene er inddelt i samme emner, som spørgeskemaet, og kan derfor anvendes direkte som inspiration på de områder, hvor undersøgelsen viser, at instituttet med fordel vil kunne sætte ind. Ved at klikke på det relevante emne åbnes et tekst-dokument med de indsamlede erfaringer.

3.5 Diverse

Diversemodulet indeholder for det første selve spørgeskemaet, som åbner i et Word-dokument, når der klikkes på linjen 'Spørgeskema'. Inden spørgeskemaet udprintes, kopieres og sendes ud til frafaldne studerende, gøres formuleringerne i spørgeskemaet uddannelsesspecifik ved at indsætte studiets navn på de relevante steder i spørgeskemaet.

For det andet indeholder Diversemodulet et link til en brugerhåndbog, som dels beskriver værktøjet, dels giver tips til, hvordan man rent praktisk gennemfører en spørgeskemaundersøgelse.

Herudover indeholder Diversemodulet to funktioner til eksport af data til Excel. Dette kan ske både med og uden labels på de enkelte variable. Eksport af data til Excel er en forudsætning for at kunne lave søjlediagrammer og krydstabuleringer, som beskrevet i brugerhåndbogen.

Endelig indeholder "Diverse-modulet" en funktion til "Studie-individuelt spørgsmål", således at de enkelte institutter eller afdelinger selv kan formulere to spørgsmål, som måtte være særligt relevante her, uden at de er omfattet af det foreliggende spørgeskema. Spørgsmålene skal kunne besvares på en enighedsskala eller en gradsskala, ligesom spørgsmålene 11-21. Ændringen af spørgsmålsformuleringerne i disse studie-individuelle spørgsmål er gældende for både indtastningsmodulet og for frekvensmodulet, dog skal spørgeskemaet, som sendes ud til respondenterne, tilrettes i Word-filen med spørgeskemaet.

4 Pilottest af værktøjet

Pilottesten er gennemført med en udgave af værktøjet, som langt hen ad vejen er identisk med det endelige værktøj, som er beskrevet i kapitel 3. Dog er der efter pilottesten gennemført tilretninger af værktøjet, således at det endelige værktøj imødekommer kritikpunkter fra pilottesten.

4.1 Gennemførelsen af pilottesten

Værktøjet til gennemførelse af frafaldsundersøgelser på lange, videregående uddannelser er pilottestet af følgende seks bredt udvalgte institutter:

- Engelsk ved Aalborg Universitet
- Institut for Økonomi på Aarhus Universitet
- Center for cand.negot.-studier ved Syddansk Universitet
- Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole
- Handelshøjskolen i Århus
- Danmarks Tekniske Universitet

Med udvælgelsen af netop disse seks institutter indeholder pilottesten tilbagemeldinger fra både såkaldte 'gamle' og 'nye' universiteter og fra humanistiske, samfundsvidenskabelige og naturvidenskabelige fag, samtidig med at udvælgelsen er geografisk jævnt fordelt.

Alle seks respondenter har haft et funktionsdygtigt udkast til værktøj på prøve. Udkastet bygger på en Acces-database og indeholder en række indtastede fiktive data, og de seks respondenter er bedt om at gennemgå udkastet efter følgende plan:

- Indtastningsmodul
 - Indtaste fiktive data
 - Vurdere brugervenlighed
 - Evt. foreslå forbedringer
- Frekvensmodul
 - Lave frekvenser
 - Afprøve skalafilter
 - Afprøve lagkagediagram
 - Vurdere brugervenlighed
 - Evt. foreslå forbedringer

- Krydstabuleringsmodul
 - Afprøve kryds
 - Vurdere nødvendighed af krydstabuleringer
- Idékatalog
 - Vurdere udformningen
 - Vurdere om det kan give inspiration til tiltag

I udkastet til værktøjet til pilottesten indgår ikke nogen brugervejledning, i stedet har respondenterne på baggrund af ovenstående plan selv skullet prøve sig frem. Hensigten har her været at finde områder af værktøjet, hvor en brugervejledning bør være særlig udførlig i sin beskrivelse.

Enkelte respondenter har inddraget administrativt personale i pilottesten, således at eksempelvis sekretærer, som muligvis vil skulle anvende værktøjet, har haft lejlighed til at kigge på det og komme med deres vurderinger af udkastet.

Respondenternes vurderinger og forbedringsforslag er indhentet telefonisk.

4.2 Grundlæggende vurdering af værktøjet

Vurdering: Det umiddelbare indtryk af værktøjet hos respondenterne er meget positivt, idet flere respondenter giver udtryk for, at de er glædeligt overrasket over værktøjet og dets anvendelighed. Respondenterne fremhæver det enkle udseende, den simple brugerflade og menu med faneblade, som gør det nemt at navigere mellem modulerne, selv for uøvede brugere. Det udgør ifølge flere respondenter netop værktøjets force, at det er selvforklarende og overskueligt, og dermed kan bruges af alle. En af respondenterne har ikke et særligt godt kendskab til Access, men har uden problemer kunnet bruge værktøjet. Opstillingen betegnes af en respondent som meget pædagogisk. Enkelte respondenter mener, at værktøjet er så enkelt at anvende, at det vil være let at finde en person på institutniveau, som vil skulle anvende værktøjet. Der er en udbredt holdning blandt de seks institutrepræsentanter, at brugere af værktøjet måske blot skal løbe værktøjet igennem, for herefter at have overblik over værktøjets moduler.

Enkelte respondenter mener dog, at selve spørgeskemaet er meget langt. Dette udgør den eneste deciderede svaghed ved værktøjet, som både risikerer at få indflydelse på svarprocenten, fordi mange frafaldne måske ikke vil udfylde et langt skema, og ressourceanvendelsen ved indtastningen, idet der skal bruges lang tid på denne del af frafaldsundersøgelsen.

sen. Andre respondenter synes omvendt, at alle spørgsmålene er relevante, og netop dykker lidt dybere ned, end man hidtil har gjort i frafaldsundersøgelser.

Det er ifølge flere respondenter prisværdigt, at studielederen løbende vil kunne gå ind og se relevante data for sit eget studium. På den måde kommer undersøgelsen tættere på de enkelte institutter, som dermed også føler større ejerskab overfor undersøgelsen. De frafaldnes personlige vurderinger, som kan indsamles med værktøjet, er ligeledes et godt supplement til de mere objektive data omkring frafaldet, som institutterne får fra centrale registre.

Anvendelse: Ingen af respondenterne kan svare entydigt på, om instituttet vil anvende værktøjet, da beslutningen herom enten ligger på fakultets- eller universitetsniveau. En række respondenter regner dog med, at de vil bruge det. Andre respondenter vil efter eget udsagn ligeledes slå et slag for værktøjet, da de finder det meget anvendeligt. De fleste respondenter giver udtryk for, at en væsentlig hindring for at anvende værktøjet er den tid og de ressourcer, der dermed skal ofres på indtastningen af data.

Anvendelsen vil ifølge flere respondenter ske ad hoc, hvor instituttet vil få lavet et udtag af eksempelvis det seneste års frafaldne fra den centrale studieadministration. Ifølge en enkelt respondent vil værktøjet give en øget interesse for at gennemføre jævnlige frafaldsundersøgelser, i stedet for som i dag, at der går flere år mellem undersøgelserne. Men enkelte respondenter mener dog også, at de vil anvende værktøjet løbende, således at udsendelsen af spørgeskemaet indgår som en naturlig del af udmeldelsen fra instituttet. På et enkelt institut sker dette allerede, idet frafaldne automatisk modtager et 2 sider langt spørgeskema om frafaldsårsager. Svarprocenten ligger over 50. Instituttet vil dog sandsynligvis bruge værktøjet i stedet for, da det går dybere ned i årsagerne.

En enkelt respondent mener, at man nok ville klippe enkelte mindre relevante spørgsmål ud af spørgeskemaet inden udsendelsen, men stadig bibeholde indtastningsmodulet i sin nuværende form, og blot springe de fraklippede spørgsmål over ved indtastningen.

Enkelte af respondenterne gør opmærksom på, at det med den ny universitetslov kan være vanskeligt allerede nu at pege på, hvem man skulle koncentrere indsatsen overfor i forbindelse med udbredelsen af værktøjet. Som udgangspunkt vil det dog være nødvendigt at gøre den centrale administration på de enkelte læresteder eller de enkelte fakulteter opmærksomme på værktøjet, da det typisk vil være dem, der tager beslutningen omkring ibrugtagningen. Enkelte respondenter mener dog ligeledes, at studielederne vil være rele-

vante beslutningstagere. Det mest relevante mål for henvendelsen vil således afhænge af strukturen på det pågældende institut eller den pågældende institution.

Forbedringsforslag: En række respondenter gør som tidligere nævnt opmærksom på, at en væsentlig hindring for ibrugtagningen af værktøjet kan blive ressourceforbruget ved indtastningen. Derfor foreslår de, at man på længere sigt udvikler et indtastningsmodul, hvor de frafaldne selv indtaster besvarelsene direkte i databasen. Det kunne ifølge respondenterne ske ved at placere indtastningsformularen på eksempelvis instituttets hjemmeside eller intranet. På den måde, ville man ifølge enkelte respondenter ligeledes i højere grad kunne få institutterne til at lave løbende undersøgelser, da ressourceanvendelsen ville være begrænset, når først den elektroniske indtastning er mulig.

En respondent påpeger, at selvom værktøjet er lettilgængeligt, vil det være nødvendig med en brugerguide f.eks. i form af et lille hæfte. Endelig mener en respondent, at værktøjets forside vil kunne undværes, da man alligevel springer henover den, når man har set den et par gange.

4.3 Indtastningsmodulet

Vurdering: De fleste respondenter i pilottesten har gennemprøvet indtastningsmodulet ved at indtaste fiktive data, mens de resterende blot har orienteret sig i det. Den umiddelbare vurdering lyder, at modulet forekommer let tilgængeligt og nemt at bruge, også selvom man ikke er en erfaren bruger af Access. Det er for respondenterne nemt at se, hvad meningen med indtastningsskabelonen er. En respondent roste, at den var 'forudindtastet' med 'ubesvaret'. Enkelte respondenter mener dog, at selve indtastningsskabelonen kan virke uoverskuelig, især fordi det er nødvendigt at dele indtastningen op i tre kolonner, som kræver scroll-funktioner i siden og i bunden af vinduet. Det kan virke irriterende, men efter en afprøvning eller to har man ifølge respondenterne vænnet sig til dette. Enkelte foreslår dog, at dette forhold beskrives tydeligt i en brugerguide. Det samme gælder kravet om, at man som minimum skal indtaste et skemanummer, for at de indtastede data bliver gemt.

Enkelte respondenter betegner indtastningsformularen som noget tung og langsom at anvende, selvom den som sådan er let og selvforklarende at bruge. De foreslår, at man som lidt mere øvet bruger af Access i stedet kan have stor glæde af indtastningen via tabellen i funktionen "Indtast/ret/slet svar". Her sker indtastningen på en væsentlig nemmere og hurtigere måde end med indtastningsskabelonen. Respondenterne understreger dog, at det un-

der alle omstændigheder sandsynligvis vil være en enkelt person, som skal indtaste alle besvarelsener, og at denne person derfor hurtigt vil opnå en vis rutine i indtastningen, som gør arbejdet hurtigere, uanset om skabelonen eller tabellen anvendes.

Forbedringsforslag: En enkelt respondent foreslår rullegardiner med svarmulighederne ved det enkelte spørgsmål både i indtastningsskabelonen og –tabellen. Denne mulighed eksisterer dog allerede både i indtastningsskabelonen og indtastningstabellen.

En anden respondent tager udgangspunkt i organiseringen på den pågældende institution, og foreslår, at man kan indtaste data fra flere forskellige uddannelser på institutionen samtidig, således at de dog stadig er adskilte. Det kunne ifølge respondenterne gøres ved at give mulighed for at indtaste uddannelse. En anden mulighed er, at institutionerne eller institutterne kan kopiere databasen, således at hver undersøgt uddannelse har sin egen database. På denne måde kan de enkelte uddannelser holdes adskilt.

Endelig mener en tredje respondent, at den mørke baggrundsfarve måske kunne ændres, så det var knapt så kedeligt at se på.

4.4 Modul til frekvenser og åbne svar

Vurdering: Samtlige respondenter har afprøvet modulet til frekvenser og åbne svar, herunder lavet frekvenser, udarbejdet lagkagediagrammer og afprøvet skalafilteret. Vurderingen af dette modul er ret positiv, idet flere respondenter betegner det som meget brugervenligt, overskueligt og meget anvendeligt. Som en respondent udtrykker det, så giver frekvenserne ”svar på alle de spørgsmål vi stiller til dagligt”, således at alle formodninger kan be- eller afkræftes. Andre respondenter er af samme holdning. En anden respondent betegner dette modul som det mest centrale i værktøjet. Præsentationen af de åbne svar betegnes som fornuftig og udbytterig. Én af respondenterne fortæller, at han selv betragter modulet som værende overskueligt, hvilket én af hans sekretærer, som ellers ikke arbejder med frafaldsanalyser, er uenig med ham i. Igen er holdningen den, at værktøjet efter en kort tilvænningsperiode vil virke overskueligt for den, som skal arbejde med det.

Forbedringsforslag: En enkelt respondent betegner præsentationen af frekvenserne som ret uoverskuelig, idet det er vanskeligt at få et samlet overblik over scoren for de enkelte spørgsmål. Værktøjet er derimod bedre til at give præcise svar på ét spørgsmål ad gangen. Han foreslår, at hvert enkelt spørgsmål præsenteres mere overskueligt med tal for enighed og årsag ved siden af hinanden, således at man ikke skal kigge i to tabeller på samme side

for at kvalificere enighed med årsag. Respondenten mener dog også, at søjlediagrammer, hvor enighed og årsag sammenstilles, kunne være en løsning.

4.5 Krydstabuleringsmodul

Vurdering: Pilottesten afslører et tydeligt behov for krydstabuleringer. I det pilottestede værktøj indgår kun et enkelt eksempel på kryds, som alle respondenter har afprøvet. Vurderingen er gennemgående, at institutterne har brug for krydstabuleringer i endnu højere grad end frekvenser, for at kunne se sammenhængen i data. Som en respondent udtrykker det, vil institutterne ideelt set gerne krydse alt med alting. En anden mener, at jo flere kryds, der er mulighed for at lave, desto bedre er værktøjet.

Der er dog enighed om, at hvis værktøjet kun skal give mulighed for udvalgte kryds, så vil baggrundsvariable som adgangsgivende eksamen, alder og social baggrund (herunder især, om de frafaldne skulle flytte langt for at starte på studiet) være de mest centrale. Karaktergennemsnittet fra adgangsgivende eksamen ville ligeledes være en meget interessant baggrundsvariabel. Der er en holdning om, at køn som regel altid vil være væsentligt at krydse med, men der er enighed om, at netop køn ikke siger så meget i forbindelse med frafald. De udvalgte baggrundsvariable bør ifølge respondenterne krydses med begrundelsen for frafaldet, samt oplevelsen af undervisningen, studiegrupper og tutorer. En enkelt respondent foreslår et kryds af spørgsmål 4 ("Hvad laver du i dag?") og spørgsmål 7 ("Hvilken prioritet?").

Der er delte meninger om, hvorvidt eksport af data til Excel (ved hjælp af "Diverse"-modulet) og efterfølgende databehandling, kan være et alternativ til krydstabuleringer indbygget i værktøjet. En enkelt respondent ser ingen problemer med at anvende andre databehandlingsprogrammer til krydstabuleringer, og foretrækker frie hænder frem for prædefinerede kryds, som måske ikke er relevante på det pågældende institut. Andre respondenter er mere forbeholdne og mener, at med data eksporteret til Excel vil man umiddelbart godt kunne lave krydstabuleringer ved hjælp af andre programmer (herunder Excel). Dette arbejde vil dog nok skulle ske på fakultetsniveau, da der her er større ekspertise på det tekniske område. En anden respondent fortæller noget lignende, men understreger, at det ikke vil være almindeligt at henvende sig til den centrale dataenhed for at få hjælp til den slags. Endelig fraråder en enkelt respondent at bruge eksport af data til Excel som et alternativ til prædefinerede kryds, da det enkle og lettilgængelige ved værktøjet ville gå tabt.

Forbedringsforslag: Ingen respondenter har forbedringsforslag til krydstabuleringsmodul udover dem, der kommer frem under diskussionen for eller imod prædefinerede kryds eller databehandling i andre programmer via eksport af data til Excel.

4.6 *Idékatalog*

Vurdering: Der er delte meninger om idékataloget og dets anvendelighed blandt respondenterne i pilottesten, selvom alle betegner det som meget overskueligt. Eksempelviser en enkelt respondent meget overrasket over at se et idékatalog tilknyttet værktøjet, da han ikke har forventet dette. Nogle respondenter mener, at beskrivelserne af tiltagene er for overfladiske, mens andre erkender, at beskrivelserne er nødt til at være generelle for at kunne appellere til så mange forskellige uddannelser. En respondent mener, at idékataloget ikke følger den præcise stil fra de øvrige moduler og stiller sig tvivlende overfor, om kataloget er relevant for værktøjet. Blandt flertallet af respondenterne er der dog enighed om, at beskrivelserne af tiltagene er et nyttigt element i værktøjet, som kan inspirere til interne diskussioner på institutterne. Som en respondent udtrykker det, kan de fleste funktioner (undervisere, vejledere og studienævn) på instituttet hente inspiration i forhold til deres konkrete arbejde. Dertil kommer, at man vil kunne finde mere information omkring tiltagene ved at kontakte de relevante institutter.

En respondent giver udtryk for, at han er enig i stort set alt det, der står omkring tiltagene, og nogle af dem er da også allerede afprøvet på hans institut.

Enkelte respondenter er i tvivl om, hvor idéerne kommer fra, og om man kan sige, at der er konsensus om dem som anvendelige tiltag. De negative i denne gruppe mener, at idékataloget bør fjernes, da det er svært at se, hvorfor udefrakommende skal kunne give tips. De pågældende respondenter mener i øvrigt, at de selv er kommet længere i arbejdet med at begrænse frafaldet end til de tiltage, der er præsenteret i idékataloget. Idéerne virker ifølge en respondent i denne gruppe alt for banale. De positive i gruppen foreslår, at der i brugerguiden gøres opmærksom på den spørgeskemaundersøgelse blandt institutrepræsentanter, som ligger til grund for erfaringsopsamlingen i idékataloget. For mange vil en kildeangivelse være legitimerende for idéerne.

Forbedringsforslag: Som nævnt ovenfor mangler enkelte respondenter kildehenvisninger til idéernes oprindelse. Herudover foreslår en respondent, at de konkrete henvisninger til de relevante institutter suppleres med et aktivt link i værktøjet, således at man ved et klik på linket kommer ind på det pågældende instituts hjemmeside. En anden respondent mener,

dog, at dette ville være unødvendigt, når man blot kan slå instituttet op i de gængse telefonlister over uddannelsesinstitutioner.

4.7 Diverse-modul

Vurdering: Respondenterne har udskrevet spørgeskemaet, og enkelte af dem har afprøvet funktionen til eksport af data til Excel. Begge funktioner er afprøvet uden problemer og vurderes som meget nemme og anvendelige. Eksportfunktionen vurderes som en god mulighed, hvis man vil arbejde videre med data. Modulet betegnes som meget lidt kompliceret, og der er ingen yderligere kommentarer til modulet

Forbedringsforslag: Ingen af respondenterne har forbedringsforslag til 'Diverse-modulet'

4.8 Opsummering

Grundlæggende er respondenterne meget positive overfor værktøjet. Noget tyder på, at flere respondenter er positivt overraskede over især enkeltheden og brugervenligheden ved værktøjet, som beskrives som selvforklarende, selv for uøvede Acces-brugere. Spørgeskemaets længde kritiseres dog af enkelte respondenter for at kunne få en negativ betydning for svarprocenten og resultere i stor ressourceanvendelse i forbindelse med indtastningen. Enkelte respondenter foreslår at værktøjet udvikles, således at frafaldne kan indtaste deres besvarelser elektronisk.

Selve indtastningsskabelonen betegnes som let tilgængelig, men også langsommelig at anvende, hvorfor indtastningstabellen vil være et alternativ for de mere øvede brugere af Acces. Også modulet for frekvenser og åbne svar betegnes som brugervenligt og nemt at anvende. Enkelte foreslår dog, at frekvenserne præsenteres mere overskueligt. Pilottesten viser et behov for krydstabuleringer, helst så mange som muligt, men eventuelt blot de mest centrale. Mens nogle respondenter mener, at det enkle ved værktøjet ville gå tabt, hvis krydstabuleringer skulle gennemføres i eksempelvis Excel, er andre positive overfor at arbejde videre med data på den måde. Der er ligeledes delte meninger om idékataloget, som de fleste betegner som overskueligt og inspirerende, men som enkelte mener er banalt og overflødigt. En del af modstanden mod idékataloget kan undgås ved tydelige kildehenvisninger.

5 Anvendeligheden af data

5.1 Gennemførelsen af anvendelighedsvurderingen

De tre deltagende institutter, Nordisk ved Aarhus Universitet, Dansk ved Københavns Universitet og HA ved Handelshøjskolen i København har efter behandlingen af data fra spørgeskemaundersøgelserne modtaget resultaterne i form af frekvensfigurer og uddybende kommentarer. Deres vurderinger af resultaterne og præsentationen af dem er indhentet dels elektronisk, dels telefonisk og dels ved et personligt møde.

Nordisk i Århus forholder sig konkret til resultaterne og grundlaget for undersøgelsen, mens vurderingen fra Dansk i København og til dels HA i København primært går på selve grundlaget og udgangspunktet for undersøgelsen.

Nedenfor er de tre institutters vurderinger af anvendeligheden af resultaterne gengivet opdelt efter institut. I modsætning til den ovenfor refererede afprøvning af værktøjet, afdækker vurderingerne af resultaterne på de tre udvalgte institutter en række institutionsspecifikke udfordringer. Derfor skal de følgende tilbagemeldinger fra de tre institutter læses i forhold til den kontekst, som præsenteres i indledningen af denne rapport, nemlig at der ikke findes nogen alment accepteret definition på frafald, ligesom der er uenighed om, hvorvidt frafald skal betragtes som et problem eller ej. Vurderingen af resultaterne kan således være påvirket af institutionspolitiske hensyn. Det skal herudover understreges, at spørgeskemaet, som ligger til grund for dataindsamlingen blandt de frafaldne på de tre institutter, er et resultat af omfattende kvalitative undersøgelser, herunder en grundig pilot-test blandt repræsentanter fra målgruppen, nemlig frafaldne studerende.

5.2 Nordisk ved Aarhus Universitet

Helt grundlæggende er det vurderingen på Nordisk, at undersøgelsens resultater ikke adskiller sig væsentligt fra tidligere undersøgelser, og derfor overrasker de ikke. I princippet viser undersøgelsen det, der er velkendt i forvejen. Der er dog tvivl om, hvorvidt resultaterne står mål med de ressourcer, der må ofres på den slags undersøgelser. Ressourcerne – herunder omkostninger ved indtastning og databehandling - skal som bekendt tages fra bevillingen.

Netop omkostningerne vil ifølge vurderingen på Nordisk afgøre, om værktøjet vil blive anvendt. Det vil være en klar cost/benefit analyse med fokus på mulighederne for at forbedre sig, så frafaldet mindskes. Det vurderes, at det ville koste omkring 100 kr. pr frafal-

den at gennemføre en sådan undersøgelse. Man vil før igangsættelsen altid overveje, hvad man kunne få for disse penge i stedet for en frafaldsundersøgelse. Som udgangspunkt er der ikke ressourcer til at scanne alle frafaldne, således at de løbende får tilsendt et skema fx umiddelbart efter deres udmeldelse. I stedet for en løbende undersøgelse burde man ifølge vurderingen på Nordisk af hensyn til omkostningerne gennemføre periodevise undersøgelser fx hvert 3. eller 4. år. Ansvar for disse undersøgelser ville umiddelbart skulle placeres i et samarbejde mellem instituttet, fakultetet og universitetets administration. Sidstnævnte ligger inde med relevante statistiske oplysninger om de studerende.

Det er imidlertid vurderingen på Nordisk, at en løbende kontrol og forbedringer bør foretrækkes frem for retrospektive frafaldsundersøgelser. Det er så at sige for sent at gøre noget, når de studerende allerede er faldet fra. Der bør med andre ord være større fokus på de tilbageblevne, således at der er fokus på, hvad der får dem til at blive. Det er for det første mere fremadrettet, og for det andet vil det være nemmere at få aktive studerende til at svare, af den simple grund at studiet har en jævnlig kontakt med dem.

Det er vurderingen på Nordisk, at der blandt de studerende ikke er en voldsom stor interesse for evalueringer.

I forhold til de konkrete resultater fra undersøgelsen, vurderes det på Nordisk, at der stadig mangler overblik over, hvad der er de væsentligste frafaldsårsager, forstået som forhold, som instituttet vil kunne ændre noget på. Det kan derfor være svært at se, hvad man kan bruge resultaterne til. Nogle af faktorerne, som fx dem vedrørende det sociale miljø kan man som institut ikke gøre noget ved, hvorimod man kan øge antallet af grupperum og – pladser. Dertil kommer, at sociale faktorer kan være svære at kvantificere.

Der er ifølge repræsentanterne fra Nordisk behov for mere konkrete løsninger. Respondenterne havde på vurderingstidspunktet endnu ikke set de forslag til tiltag, som fremgår af idékataloget i det endelige værktøj. De mente, at netop et idékatalog ville være en god støtte til en frafaldsundersøgelse, så resultaterne ikke kom til at stå alene, men at man i stedet har en række erfaringer fra andre institutter, som man kan anvende eller lade sig inspirere af.

Ifølge vurderingen på Nordisk fungerer det rent forståelsesmæssigt fint, at der spørges til enighed omkring forholdet og graden af årsag til frafaldet. På den måde nuanceres faktorerne, således at man kan koncentrere sig om de reelle frafaldsårsager. På Nordisk foretrækker man søjlediagrammer frem for lagkagediagrammer, da søjler i højere grad sikrer, at enighed og grad af årsag kan sammenholdes direkte. Når det er sagt, er vurderingen den,

at det er vigtigere at prioritere anvendeligheden af værktøjet og resultaterne frem for den videnskabelige nøjagtighed.

Afslutningsvis er holdningen på Nordisk, at der på instituttet i højere grad er behov for ad hoc hjælp til specifikke forhold, som fx konkret evaluering af undervisningen. Her kunne man godt ønske sig hjælp fra eksterne modeller.

5.3 Dansk ved Københavns Universitet

På Dansk-studiet er hovedanken mod undersøgelsen og dens resultater, at spørgeskemaet fokuserer meget på frafaldsårsager, som ligger på studiet og ikke så meget på årsager, som ligger udenfor studiets rækkevidde. Derfor får man også svar, der bekræfter, at der primært er studierelaterede årsager til frafald. Dertil kommer, at den meget lange række af spørgsmål ifølge vurderingen på Dansk får den effekt, at respondenterne føler sig presset til at angive ét eller andet som årsag til deres frafald. Derfor kan det godt blive en anelse tilfældigt, hvad der slår ud som en frafaldsårsag.

Ifølge tilbagemeldingerne fra Dansk kan det være svært at se entydige mønstre i besvarelsenerne. Derfor vurderes det, at den reelle årsag til frafald på Dansk kan være skjult. Det kunne fx være syge børn, familiemæssige eller bolig-mæssige problemer.

Den gennemgående negative formulering af spørgsmålene giver ifølge vurderingen på Dansk en følelse af fiasko for respondenterne. Men holdningen på Dansk er, at en del af frafaldet dækker over lykkelige studieskift. Dette måles ikke rigtigt ved hjælp af værktøjet. Selvom der i spørgeskemaet spørges netop til respondentens personlige oplevelse af fiasko eller lykkeligt studieskift, er dette ifølge vurderingen på Dansk ikke nok.

Med andre ord er opfattelsen på Dansk, at værktøjet og det bagvedliggende spørgeskema har et forkert udgangspunkt i forhold til opfattelsen af frafald på Dansk, når det betragter frafald som et problem. Derfor er det vanskeligt at sige, om fakultetets institutter vil anvende værktøjet. Forbeholdene, som de er fremkommet under en intern rundspørge, er ikke positive, derfor må man stille sig tvivlende overfor, om det vil blive anvendt. Omvendt udelukkes det ikke, da der er tale om et stort fakultet.

Med denne grundlæggende anke in mente, vurderes det på Dansk, at præsentationen af data i søjlediagrammer fungerer fint. Især er det godt, at faktorer kvalificeres af, at der skelnes mellem enighed og graden af årsag til frafald.

Herudover var der ingen kommentarer til undersøgelsens resultater og den måde, de bliver præsenteret på, idet det ikke havde været et emne for drøftelserne på Dansk, da man havde koncentreret sig om de grundlæggende præmisser for undersøgelsen.

5.4 HA ved Handelshøjskolen i København

Spørgsmålet omkring tilbagemeldinger på databehandlingen fra pilotundersøgelsen er drøftet på et studienævnmøde på HA ved Handelshøjskolen i København. Holdningen er den, at frafaldet generelt er forholdsvist lavt, tæt på et acceptabelt niveau. Dertil kommer, at man ifølge studienævnet opnår et større udbytte af at spørge de tilbageblevne frem for frafaldne studerende, hvorvidt og hvordan studiet kan forbedres for at mindske frafald. Derfor gennemfører Handelshøjskolens evalueringssenhed løbende forskellige faglige evalueringer og med jævne mellemrum også frafaldsevalueringer. Således gennemføres hvert år en spørgeskemaundersøgelse for studerende, som er i færd med at afslutte 3. år. Resultatet er som regel en meget stor tilfredshed med studiet, undervisningen og underviserne. På den baggrund mener studienævnet på HA - selvom man ikke er gået ind i en nærmere analyse af de fremsendte data - at resultaterne fra pilotundersøgelsen ikke bidrager med ny information, som kan bruges til at iværksætte aktiviteter for at nedbringe frafaldet. Derfor har studienævnet besluttet ikke at arbejde videre med den evalueringsteknik, som ligger til grund for frafaldsværktøjet.

5.5 Opsummering

Tilbagemeldingerne fra de tre deltagende institutter variere meget og kan være præget af institutionspolitiske hensyn. Således er tilbagemeldingen fra Nordisk i Århus væsentligt mere positiv end tilbagemeldingerne fra de to andre institutter. Mens Nordisk i Århus – om end kritisk - er gået ind i en diskussion af både den praktiske anvendelse af værktøjet samt præsentationen af data, er Dansk i København og HA ved Handelshøjskolen i København ikke kommet med kommentarer til den del af værktøjet. I stedet har Dansk i København kritiseret det problemorienterede udgangspunkt for spørgeskemaet, mens HA ved Handelshøjskolen foretrækker deres egen evalueringsmodel. Begge institutter har derfor ikke villet gå ind i en nærmere diskussion af den praktiske anvendelse af værktøjet og præsentationen af data.